

RESULTAT/TEMA 2

Granskad av:

Jerker Edström, Senior Research Fellow,
Institute of Development Studies (IDS)

2025-12-19

Till 2024 års jämställdhetsutredning (A2024:06)

Anti-rättighetsrörelsens globala motstånd mot jämställdhet

30 år efter FN:s världskonferens om kvinnor i Peking och undertecknandet av den s.k. Peking-deklarationen har ett motstånd mot jämställdhet och kvinnors och flickors rättigheter vuxit sig allt starkare. Motståndet är globalt, välfinansierat och lierar sig med andra anti-rättighetsfrågor. Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida) stödjer jämställdhet och kvinnors och flickors rättigheter runt om i världen som en del av Sveriges biståndspolitik. Sida har därför ombetts bidra till 2024 års jämställdhetsutredning (A2024:06) med ett kortfattat kunskapsunderlag om det globala motståndet mot jämställdhet. Myndigheten arbetar för att skapa förutsättningar för bättre levnadsvillkor för människor som lever i fattigdom och förtryck, varpå kunskapsunderlaget är avgränsat till biståndet och inte inkluderar det som sker i Sverige. Texten ger en kort sammanfattning av det globala motståndet mot jämställdhet följt av en sammanställning av vad Sida gör för att motverka anti-rättighetsrörelsens arbete samt en kortfattad beskrivning av hur Ryssland driver motståndet mot jämställdhet genom kriget i Ukraina och hur USA:s förändrade biståndspolitik påverkar biståndet.

Anti-rättighetsrörelsen

Det har länge funnits en motreaktion mot de internationella överenskommelser om reproduktion och sexualitet samt kvinnors rättigheter som slöts vid två FN-konferenser under mitten av 1990-talet (konferensen om befolkning och utveckling i Kairo 1994, samt världskonferensen om kvinnor i Peking 1995).¹ Fler aktörer med patriarkala värderingar har sedan anslutit sig av olika anledningar som gynnar deras intressen, vilket lett till att motståndet vuxit.² Det ökande motståndet syns bland annat genom att allt fler länder röstar mot formuleringar om jämställdhet och sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) i omröstningar av resolutionstexter inom FN.³ FN:s organ för jämställdhet och kvinnors rättigheter (UN Women), pekar på att under de senaste fem åren är det just motståndet mot jämställdhet som har hindrat implementeringen av Peking-plattformen i en fjärdedel av världens länder.⁴

---

¹ Eriksson, Gemzöe, Berg & Malmén 2025 s. 19-22

² Edström, Greig & Skinner 2024

³ Se t.ex. UN vote chart 2025

⁴ UN Women 2025 s. 6

Motståndet drivs av aktörer med vitt skilda ideologiska utgångspunkter, men som samlas kring diskursen att jämställdhet är skadligt, att kvinnors och flickors rätt till sin egen kropp ska begränsas och att den heterosexuella kärnfamiljen är samhällets centrala sociala enhet, samt i motstånd mot liberala demokratiska värden. Den vävs även samman med koloniala maktstrukturer och konservativ religiös tro, där religion står över andra friheter. Utifrån denna patriarkala familje-baserade värdegrund utgör jämställdhet och SRHR, inkl. rätten till abort, det primära hotet mot familjer, kultur, traditioner och samhällen.⁵ Även nationalistiska ultrakonservativa värderingar vävs samman med retorik om att barn behöver skyddas från ”genus-ideologi” och sexualundervisning.⁶ I en tid med minskande befolkningstillväxt i många länder lyfter även aktörer i anti-rättighetsrörelsen inte sällan fram barnafödande som en del av kvinnans uppgift, vilket binder samman förespråkandet av traditionella familjevärderingar med etnonationalism.⁷ Sammantaget beskriver Sida därför rörelsen som anti-rättighetsrörelsen - även om den inte fungerar som en enad organisation i en samstämmig rörelse utan snarare är en bred samling av aktörer.

Rörelsen består av konservativa och religiösa fundamentalister, nationalisterna och fascister, populistiska politiker och auktoritära ledare, radikala grupper som förespråkar en destruktiv våldsamt maskulinitet, icke-liberala civilsamhällesorganisationer och samhällselit med intressen att behålla status quo eller ekonomisk vinst.⁸ Anti-rättighetsrörelsen finansieras av så väl rika amerikanska individer, filantroper, kristna grupper, ryska oligarker och saudiska shejker.⁹ Dessa rörelser är transnationella men där många initiativ framställs i ett narrativ om att värna lokala traditionella värderingar, trots att de är ett uttryck för och del av ett internationellt påverkansarbete.¹⁰ En taktik som används för att underminera arbete för kvinnors och flickors rättigheter är att blockera nya progressiva lagar för jämställdhet. En annan taktik är att omformulera diskursen om jämställdhet och genus till ett västerländskt post-kolonialt angrepp på det som beskrivs av motståndets aktörer som traditionella familjevärderingar. Argumenten bygger på en binär uppdelning av kön där familjen står i centrum och patriarkala värderingar återspeglas i en alltmer nationalistisk politik.¹¹ Finansiering till media, aktörer i civilsamhället, och politiker som driver en anti-rättighetsagenda är också del av motståndets taktik.¹²

Jämställdhet - ett kärnvärde i svenskt bistånd

Regeringens strategiska inriktning för biståndet beskrivs i regeringens reformagenda Bistånd för en ny era. I dess introduktion står följande: *Den demokratiska*

---

⁵ Denkovski, Bernarding & Lunz 2021

⁶ Edenborg & Gunnarsson Payne 2025 s. 147 f

⁷ Forati & Bartz 2025

⁸ Edström, Greig & Skinner 2024

⁹ Datta 2021

¹⁰ Datta 2018

¹¹ Edström, Edwards, Skinner, Lewin & Nanzeen 2024 s. 10

¹² Datta 2025

*tillbakagången är alltjämt en global trend. Den inskränker mänskliga fri- och rättigheter samt utrymmet för civilsamhället att verka. Inte minst har motståndet mot flickors och kvinnors fri- och rättigheter ökat i många länder.*¹³ För att motverka anti-rättighetsrörelsens arbete och stärka förutsättningar för jämställdhet gör Sida följande: 1) Myndighetens analyser är kontextspecifika och evidensbaserade för att säkerställa att konsekvenser av motståndet tas i beaktning och att ingen finansiering når anti-rättighetsrörelsen; 2) Samlar och delar information om anti-rättighetsrörelsen med andra givare och partner; 3) Stödjer organisationer som motarbetar anti-rättighetsrörelsen; 4) Stärker och skyddar rörelser för jämställdhet och SRHR; 5) Upprätthåller och värnar om internationellt överenskommet språkbruk; 6) För dialog om jämställdhet och SRHR på nationell, regional och internationell nivå; och 7) Bidrar till att uppdatera övriga i Team Sweden om anti-rättighetsrörelsen och dess konsekvenser.¹⁴ Sida bidrar även till EU:s arbete då EU aktivt driver jämställdhetsfrågor inom FN och genom implementeringen av EU:s handlingsplan för jämställdhet, EU GAP III. Även andra länder har på senare år stärkt sin röst i jämställdhetsfrågor internationellt så som Mexiko och Colombia.¹⁵

Konsekvenser av Rysslands politik

Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina har lett till omprioriteringar av det svenska biståndet och alltmer bistånd riktas om till Ukraina och dess närliggande länder.¹⁶ Ryssland å sin sida för en krigsretorik där de framhävs vara försvarare av sunda traditionella värderingar som är både anti-feministiska och anti-Ukraina, och som framställs stå i motsats till det Ryssland beskriver som dekadenta europeiska värderingar om jämställdhet och hbtqi-rättigheter.¹⁷ Den ryska propagandan om traditionella värderingar vilar på två ben, dels syftar den till ökad befolkningstillväxt och dels för att liera sig med andra konservativa aktörer utomlands.¹⁸ Ryssland finansierar även motståndet mot jämställdhet i Europa. Närmare en femtedel av all finansiering till anti-rättighetsrörelsens verksamhet i Europa 2019-2023 kom från Ryssland.¹⁹ Efter den fullskaliga invasionen av Ukraina har finansieringen från Ryssland till anti-rättighetsaktörer i Europa minskat då mer av medlen kanaliseras in i landet istället. Nätverken av aktörer som driver på motståndet består dock.²⁰ I flera av Sidas samarbetsländer i regionen finns det religiösa band till den ortodoxa kyrkan i Moskva, där de lokala ortodoxa kyrkorna driver anti-rättighetsarbete med samma retorik som i Ryssland. Det rör sig till exempel om motstånd mot samkönade förhållanden i Moldavien, protester mot Pride i Serbien och demonstrationer

---

¹³ Regeringskansliet, Utrikesdepartementet 2023 s. 6

¹⁴ Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete 2025a s.2-3

¹⁵ Papworth 2024

¹⁶ Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete 2025b

¹⁷ CFFP 2025 s. 11

¹⁸ Gradska 2025 s. 162

¹⁹ Datta 2025 s. 11

²⁰ Ibid s. 33

mot jämställdhet i Nordmakedonien.²¹ Länder där Sida stödjer mänskliga rättigheter och jämställdhet genom biståndet.

Ryssland ser sig som en ledare i en ny världsordning där antifeminism är centralt i inrikespolitiken för att undergräva demokratiskt deltagande och konsolidera auktoritärt styre, och internationellt för att främja allianser, särskilt i det globala syd. Ryssland har förkastat liberala principer om demokrati och lyfter istället fram traditionella värderingar och suveränitet, vilket främjar landets narrativ om ett land som gör motstånd mot västerländsk hegemoni.²²

USA förändrar det biståndspolitiska landskapet

Under 2025 beslutade den amerikanska administrationen att landets biståndsmyndighet skulle läggas ned. USA var då världens största givare av officiellt bistånd (ODA). De abrupt avslutade stöden från USAID till utvecklingsinsatser världen över har fått stora konsekvenser i flera sektorer som är viktiga för jämställdhetsarbetet. Kvinnorätsorganisationer, feministiska rörelser och andra aktörer som arbetar för jämställdhet, SRHR och hbtqi-rättigheter har minskade förutsättningar att verka. Dessutom har FN-systemet försvagats givet minskad finansiering.

Vidare så har USA:s agerande och politik stärkt den globala oppositionen mot jämställdhet, dels genom att aktörer som arbetar för jämställdhet fått sin finansiering indragen och dels genom att USA tagit på sig en ledande roll för att driva motståndet mot jämställdhet, SRHR och hbtqi-rättigheter inom FN. USA:s politik är i linje med den konservativa handlingsplanen Project 2025 som aktivt motarbetar SRHR, där abortfrågan och sexualundervisning är centrala. President Trump införde under sin tidigare presidentperiod Mexico City Policy, som innebär att amerikansk finansiering inte får gå till aktörer som arbetar med rådgivning om, och tillhandahåller, säkra aborter. Policyn togs bort av den förra amerikanska administrationen och har återinförts av president Trump.²³ USA är även återigen med i Geneva Consensus Declaration (GCD) - en sammanslutning av länder som arbetar i opposition till jämställdhetsarbetet.²⁴ President Trump har utfärdat en presidentorder med direktiv att icke-binärt språk ska tas bort från alla policys för amerikanska myndigheter, vilket också drivs i allt internationellt arbete,²⁵ samt ett förbud mot att myndigheter eller företag som samarbetar med myndigheter om att bedriva DEI²⁶-arbete, vilket kan översättas till mångfalds- och inkluderingsarbete. Sida har noterat en ökad självcensur avseende jämställdhet, inklusive SRHR, inom multilaterala organisationer och givarsamordning som en konsekvens av USA:s ändrade politik.

---

²¹ Ibid s. 66

²² CFFP 2025 s. 5

²³ Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete 2025c s. 1

²⁴ Den 18 december 2025 hade 40 länder signerat deklARATIONEN [The Geneva Consensus Declaration - The Institute For Women's Health](#)

²⁵ Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete 2025a s. 1

²⁶ DEI står för Diversity, Equity och Inclusion

Referenser

Center for Foreign Feminist Policy (CFFP), (2025). A new way forward? Feminist Perspectives on Engaging with Russia.

Datta, Neil (2018). Modern-Day Crusaders in Europe: Tradition, Family, and Property; Analysis of a Transnational, Ultra-Conservative, Catholic-Inspired Influence Network. *Političke Perspektive* 8(3):69–105

Datta, Neil (2021). Tip of the Iceberg: Religious Extremist Funders against Human Rights for Sexuality and Reproductive Health in Europe, 2009–2018. *Report*. EPF/SSR: Brussels, June 15.

Datta, Neil (2025) The Next Wave: How Religious Extremism Is Reclaiming Power, *Report*, EPF/SSR: Brussels, November 14. ISBN: 978 293102962 6

Denkovski, Damjan, Bernarding, Nina, Lunz, Kristina (2021) Power over Rights: Understanding and Countering the Transnational Anti-Gender Movement, Volume I. *Report*, Centre for Feminist Foreign Policy (CFFP): Berlin, November 15.

Edenborg, Emil, Gunnarsson Payne (2025). Affekt, anpassning och allianser: Föreställningar om ”genus” som ett hot mot barn i USA, Ryssland och Sverige. I Striden om genus: politik, vetenskap & social kamp. Berg, Annika, Eriksson, Åsa, Gemzöe, Lena, Malmén, Stina (red.) Appell förlag, första upplagan

Edström, Jerker, Edwards, Jenny, Skinner, Chloe, Lewin, Tessa, Nanzeen, Sohela (2024). Introduction: Understanding Gender Backlash Across Regions. *IDS Bulletin*, Vol. 55 No. 1 March 2024: Understanding Gender Backlash: Southern Perspectives, DOI:10.19088/1968-2024.100

Edström, Jerker, Greig, Alan, Skinner, Chloe (2024). Patriarchal (Dis)Orders: Backlash as Crisis Management. *Signs: Journal of Women in Culture and Society*, 49: 2; 277-309, Winter 2024

Eriksson, Åsa, Gemzöe, Lena, Berg, Annika, Malmén, Stina (2025). Striden om genus: En introduktion. I Striden om genus: politik, vetenskap & social kamp. Berg, Annika, Eriksson, Åsa, Gemzöe, Lena, Malmén, Stina (red.) Appell förlag, första upplagan

Forati, Rasadokht and Bartz, Deborah (2025). The Rise and Fall and Rise of Pronatalism: A Disingenuous Policy that Harms the Health of People and Society. *Journal of Law, Medicine & Ethics*. 2025;53(3):435-443. DOI:10.1017/jme.2025.10129

Gradovska, Yulia (2025). Propaganda för ”traditionella värderingar” och nationens reproduktion: Diskurser kring moderskap i det samtida Ryssland. I

Striden om genus: politik, vetenskap & social kamp. Berg, Annika, Eriksson, Åsa, Gemzöe, Lena, Malmén, Stina (red.) Appell förlag, första upplagan

Papworth, Evyn (2024). Advancing Feminist Foreign Policy.

https://www.ipinst.org/wp-content/uploads/2024/03/2403_Advancing-Feminist-Foreign-Policyweb.pdf hämtat 2025-12-15

Regeringskansliet, Utrikesdepartementet (2023). Bistånd för en ny era - frihet, egenmakt och hållbar tillväxt.

Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida), (2025a) Respond to anti-rights movements – protecting and advancing SRHR, gender equality and the rights of LGBTIQ persons

Styrelsen för internationellt samarbete (Sida), (2025b) Sidas breda stöd till Ukraina fortsätter, publicerad 2025-02-14 <https://www.sida.se/om-sida/nyheter/sidas-breda-stod-till-ukraina-fortsatter> hämtad 2025-12-15

Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida), (2025c) Arbetspapper om USA:s nedskärningar och omstrukturering av USAID – implikationer för biståndet och givarlandskapet: Bilaga 7 ”Preliminära konsekvenser av Trumpadministrationens beslut att lägga ned USAID och avbryta nästan allt pågående amerikansk biståndsfinansiering för det tematiska området jämställdhet - stärkt frihet och egenmakt för kvinnor och flickor”

UN vote chart (2025) Third Committee: 80th session CR1_AM_20NOV. Vote Name: Item 67 amendment contained in document A/C.3/80/L.64 Amendment to draft resolution A/C.3/80/L.20/Rev.1. Third Committee: 80th session CR1_AM_20NOV. Vote time: 11/20/2025 11:49:17 AM

UN Women (United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women) (2025). Women’s Rights in Review 30 Years After Beijing. New York: UN-Women